

SOMA İLÇE DEVLET HASTANESİ

OCAK 2020

AKILCI ANTİBİYOTİK KULLANIMI ve ANTİBİYOTİK PROFİLAKSİ REHBERİ

Hazırlayan:

**Uzm. Dr. Sinan MERMER
ENFEKSİYON HASTALIKLARI UZMANI**

ENFEKSİYON KONTROL KOMİTESİ

1. AMAÇ

Cerrahi girişimlerde cerrahi insizyon öncesinde **uygun antibiyotiğin, uygun zamanda, yeterli dozda ve sürede** başlanması sağlanmasıdır.

2. KAPSAM

Hastanedeki tüm cerrahi, anesteziyoloji ve enfeksiyon kliniği uzman doktorları kapsar.

3. UYGULAMA

3.1. ENDİKASYON

Profilaktik antibiyotik kullanımı klinik çalışmalarla postoperatif enfeksiyon riskini azalttığı gösterilen cerrahi girişimler için önerilir. Cerrahi profilaksi uygulanmasına bilimsel kanıt düzeyi yeterli çalışma sonuçları dikkate alınarak karar verilmelidir (Tablo 4,5). Profilakside hem yara sınıflandırması hem de hastaya ait risk faktörleri göz önünde bulundurulmalıdır (Tablo 1, 2). Yara sınıflandırmasına göre:

- Cerrahi profilaksi (CP) Cerrahi Alan Enfeksiyonu (CAE) riskinin %20'den az olduğu girişimlerde önerilir (Tablo 1).
- Temiz ameliyatlarda CP genellikle önerilmez.
 - a. Oluşacak enfeksiyon hayati öneme sahipse önerilir.
 - b. Yabancı cisim içeren (vasküler, kardiyak, ortopedik protezler, greftler vb.) temiz ameliyatlarda ile göğüs cerrahisi, mediansternotomi, aort ve alt ekstremiteleri içeren vasküler cerrahi ve kraniyotomide profilaksi gereklidir.
- Kirli ameliyatlarda profilaksi değil tedavi gereklidir.

Tablo 1. Cerrahi yara sınıflandırması

Yara Sınıflaması	Yara Tanımı	Enfeksiyon riski (%)
Temiz	Elektif yapılan travmatik olmayan ameliyatlardır. İnflamasyon bulunmaz. Solunum, sindirim ve genitoüriner sisteme ait bir girişim içermez. Ameliyat tekniğinde hata yoktur	<2
Temiz/ kontamine	Acil girişim ya da solunum, sindirim ve genitoüriner sisteme girişim yapılmıştır. Önemli bir kontaminasyon yoktur. Ameliyat tekniğinde minör hatalar olabilir	< 10
Kontamine	Gastrointestinal kanaldan, ya da enfekte genitoüriner kanaldan önemli kontaminasyon vardır. Akut, pürülan olmayan inflamasyon bulunur. Cerrahi teknikte önemli hatalar vardır. 4 saatten eski olmayan penetran travma ya da kronik açık yara vardır.	~ % 20
Kirli / enfekte	Solunum, gastrointestinal ve genitoüriner perforasyon ya da 4 saatten eski travmatik yara vardır. Pürülan akıntı saptanır.	~ % 40

Tablo 2. Amerikan Anesteziyoloji Derneği (American Society of Anaesthesiologists- ASA) Hasta Değerlendirme Sınıflaması

ASA skoru	Operasyon Öncesi Fizyolojik Durum
1	Sağlıklı
2	Hafif sistemik bulgular
3	Aktiviteyi sınırlayan ciddi sistemik hastalık
4	Devamlı yaşamsal tehdit oluşturan hastalık
5	Operasyon yapılsa da yapılmasa da 24 saat içinde ölmesi beklenen hastalar

ASA skorunun >2 olması ve operasyon süresinin uzun olması postoperatif cerrahi alan enfeksiyonunu belirleyen iki önemli risk faktörüdür.

Tablo 3. Operasyon Türü ve Risk İndeksine Göre Cerrahi Alan Enfeksiyonu Gelişme Olasılığı

Operasyon sınıflaması	Risk İndeksi		
	0	1	2
Temiz	% 1.0	% 2.3	% 5.4
Temiz- kontamine	% 2.1	% 4.0	% 9.5
Kontamine	% 3.4	% 6.8	% 13.2

Risk indeksi 0: Risk faktörü yok

Risk indeksi 1: Risk faktörlerinden biri var

Risk indeksi 2: Risk faktörlerinden ikisi var

Tablo 4. Bilimsel Kanıt Düzeyleri

Kanıt düzeyi	
A	Yeterince güçlü, iyi dizayn edilmiş randomize kontrollü çalışmaların açık ve destekleyici meta analizi
B	İyi dizayn edilmiş kohort çalışmalar, kohort çalışmaların meta analizi veya vaka kontrol çalışmalarının kanıtları
C	Kontrol grubu olmayan veya zayıf olan çalışmaların destekleyici kanıtları
D	Uzman görüşü birliği ve klinik deneyimler

Tablo 5. Cerrahi tiplerine göre önerilen ampirik antimikrobiyaller

Cerrahi tipi	Önerilen	Beta-laktamallerjisi varsa	Kanıt Düzeyi
Kardiyak cerrahi Koroner arter bypass Kardiyak cihaz yerleştirme işlemi (pacemaker, ...) Ventrikülerassistdevices	Sefazolin, sefuroksim Sefazolin, sefuroksim Sefazolin, sefuroksim	Klindamisin, Vankomisin ¹ Klindamisin, Vankomisin ¹ Klindamisin, Vankomisin ¹	A A C
Torasikcerrahi Nonkardiyakişlemler (lobektomi, pnömonektomi, torakotomi, AC rezeksiyonu) Video yardımcı torakoskopik cerrahi	Sefazolin, ampisilin-sulbaktam Sefazolin, ampisilin-sulbaktam	Klindamisin, Vankomisin ¹ Klindamisin, Vankomisin ¹	A C
Gastroduedonal cerrahi	Sefazolin	Klindamisin ya da vankomisin + aminoglikozit ya da kinolon	A
Safra yolları cerrahisi Açık cerrahi Laparoskopik cerrahi Elektif, düşük risk Elektif, yüksek risk	Sefazolin, ampisilin-sulbaktam, seftriakson ² Önerilmez Sefazolin, ampisilin-sulbaktam, seftriakson ²	Klindamisin ya da vankomisin + aminoglikozit ya da kinolon Metronidazol + aminoglikozit ya da kinolon Önerilmez Klindamisin ya da vankomisin + aminoglikozit ya da kinolon Metronidazol + aminoglikozit ya da kinolon	A A A
Appendektomi (komplike olmayan appendisit nedeniyle)	Sefazolin + metronidazol,	Klindamisin + aminoglikozit ya da kinolon Metronidazol + aminoglikozit ya da kinolon	A
İntestinal cerrahisi Obstrüksiyon yok Obstrüksiyon var	Sefazolin Sefazolin + metronidazol	Klindamisin + aminoglikozit ya da kinolon Metronidazol + aminoglikozit ya da kinolon	C C

Herni	Sefazolin	Klindamisin + vankomisin	A
Kolorektal cerrahi	Sefazolin + metronidazol, ampicilin-sulbaktam, seftriakson+metronidazol ³ , ertapenem	Klindamisin + aminoglikozit ya da kinolon Metronidazol + aminoglikozit ya da kinolon	A
Baş ve boyun cerrahisi			
• Temiz	Önerilmez	Önerilmez	B
• Temiz (timpanostomi tüpleri hariç protez içeren)	Sefazolin, sefuroksim	Klindamisin	C
• Temiz-kontamine kanser cerrahisi	Sefazolin+metronidazol, sefuroksim+metronidazol, ampicillin-sulbaktam	Klindamisin	A
• Tonsillektomi ve fonksiyonel endoskopik sinüs prosedürleri hariç diğer temiz kontamine işlemler	Sefazolin+metronidazol, sefuroksim+metronidazol, ampicillin-sulbaktam	Klindamisin	B
Beyin ve spinal cerrahi			
• Elektifkraniyotomi ve BOS-şant işlemleri	Sefazolin	Klindamisin, vankomisin	A
• İntratekalimplantasyonlar	Sefazolin	Klindamisin, vankomisin	C
Jinekolojik cerrahi			
• Sezaryen	Sefazolin	Klindamisin + aminoglikozit	A
• Histerektomi	Sefazolin, ampicilin-sulbaktam	Klindamisin ya da vankomisin + aminoglikozit ya da kinolon Metronidazol + aminoglikozit ya da kinolon	A
Göz cerrahisi	Topikal neomisin-polimiksin B-gramisidin veya dördüncü kuşak topikalflorokinolonlar (gatifloksasin veya moxifloksasin) 5 ila 5 dakikada bir 1 damla olarak verilir Ek olarak 100 mg sefazolin subkonjonktival enjeksiyon yoluyla veya	Önerilmez	B

	intrakameral 1-2.5 mg sefazolin veya 1 mg sefuroksim ilavesi işlem sonunda isteğe bağlıdır.		
Ortopedik cerrahi			
• Temiz el, diz, ayak operasyonları (yabancı cisim implantasyonu hariç)	Önerilmez	Önerilemez	C
• Spinal işlemler (enstrüman içeren ya da içermeyen)	Sefazolin	Klindamisin, vankomisin	A
• Kalça kırığı onarımı	Sefazolin	Klindamisin, vankomisin	A
• İnternalfiksasyon araçlarının implantasyonu (çivi, levha, vida, tel)	Sefazolin	Klindamisin, vankomisin	C
• Total eklem replasmanı	Sefazolin	Klindamisin, vankomisin	A
Ürolojik cerrahi (Pre-op idrar kültürü negatif olmak kaydı ile önerilen ampirik ajanlar)			
• Enfeksiyon riski içeren alt üriner sistem enstrümentasyonu (transrektalprostat bx dahil)	Kinolon, trimetoprim–sulfametoksazol, sefazolin	Aminoglikozit ±klindamisin	A
• Temiz – idrar yoluna girilmeyen	Sefazolin (prostatik materyalin yerleştirilmesi işlemlerinde tek doz aminoglikozit eklenmesi önerilebilir (örneğin, penil protez).	Klindamisin, vankomisin	A
• Protez implantasyonu içeren	Sefazolin ± aminoglikozit, sefazolin ± aztreonam, ampicilin-sulbaktam	Klindamisin ± aminoglikozit veya aztreonam, vankomisin ± aminoglikozit veya aztreonam	A

• Temiz – idrar yoluna girilen	Sefazolin (prostetik materyalin yerleştirilmesi işlemlerinde tek doz aminoglikosid eklenmesi önerilebilir (örneğin, penil protez).	Kinolon, aminoglikozit±klindamisin	A
• Temiz-kontamine	Sefazolin+metronidazol, sefoksitin	Kinolon, aminoglikozit+metronidazol ya da klindamisin	A
Vasküler cerrahi	Sefazolin	Klindamisin, vankomisin	A
Transplantasyon cerrahisi			
• Kalp, akciğer, kalp-akciğer tx	Sefazolin	Klindamisin, vankomisin	A
• Karaciğer tx	Piperasilin-tazobaktam, sefotaksim+ampisilin	Klindamisin ya da vankomisin + kinolon ya da aminoglikozit ya da aztreonam	B
• Pankreas, renal tx	Sefazolin, flukonazol (mantar enfeksiyonu riski yüksek olan hastalar için [örneğin, pankreasın enterik drenajı olanlar])	Klindamisin ya da vankomisin + kinolon ya da aminoglikozit ya da aztreonam	A
Plastik cerrahi	Sefazolin, ampisilin- sulbaktam	Klindamisin, vankomisin	C

Notlar:

1. Klindamisin, vankomisine alternatif olarak kullanılabilir. Klindamisin ve vankomisin, beta laktamallerjisi olan hastalarda sefazoline alternatif olarak önerilmektedir.
2. Seftriakson kullanımı akut kolesistit ve safra yolları enfeksiyonu saptanan olgular ile sınırlı tutulmalıdır. Nonenfektif nedenlerle kolesistektomi ya da safra yolu cerrahisi uygulananlarda seftriakson kullanılmamalıdır.
3. Cerrahi alan enfeksiyonlarına neden olan gram negatif bakteriler için birinci ve ikinci kuşak sefalosporin direnci artan yerlerde profilaksi amacıyla rutin karbapenem kullanımı yerine tek doz seftriakson ve metronidazol kombinasyonu tercih edilebilir.

Tablo 6. Antimikrobiyalajaların dozları ve gerekirse doz tekrarı aralıkları

Antimikrobiyal	Önerilen doz (erişkin)	Önerilen doz (pediyatrik)	Doz tekrar aralığı	Notlar
Sık kullanılanlar				
Sefazolin	2 gr >120 kg = 3 gr	30 mg/kg	4	
Klindamisin	900 mg	10 mg/kg	6	
Vankomisin	15 mg/kg	15 mg/kg	12	İnsizyondan 60-120 dk önce uzun infüzyon verilmesi önerilir.
Diğerleri				
Ampisilin-sulbaktam	3 gr	50 mg/kg (ampisiline göre hesaplanır)	2	
Ampisilin	2 gr	50 mg/kg	2	
Aztreonam	2 gr	30 mg/kg	4	
Sefotetan	2 gr	40 mg/kg	6	
Sefoksitin	2 gr	40 mg/kg	2	
Sefuroksim	1,5 gr	50 mg/kg	4	
Seftriakson	2 gr	50-75 mg/kg		
Sefotaksim	1 gr	50 mg/kg	3	
Siprofloksasin	400 mg	10 mg/kg	8	İnsizyondan 60-120 dk önce uzun infüzyon verilmesi önerilir.
Ertapenem	1 gr	15 mg/kg		
Gentamisin	5 mg/kg (tek doz) Eğer GFR<20 ise 2mg/kg	2,5 mg/kg		
Levofloksasin	500 mg	10 mg/kg		İnsizyondan 60-120 dk önce uzun infüzyon verilmesi önerilir.
Moksifloksasin	400 mg	10 mg/kg		
Metronidazol	500 mg	15 mg/kg	12	
Piperasilin-tazobaktam	3.375 gr	İnfant (2-9 aylık) 80 mg/kg piperasilin dozunda Çocuk >9 ay, <40 kg 100 mg/kg piperasilin dozunda		
Tobramisin	5 mg/kg (tek doz) Eğer GFR<20 ise 2mg/kg			
Kolorektal cerrahide oral profilaksi				
• Eritromisin	1 gr	20 mg/kg		
• Metronidazol	1 gr	15 mg/kg		
• Neomisin	1 gr	15 mg/kg		

3.2. ANTİBİYOTİĞİN VERİLME ZAMANI

İnsizyon sırasında ve dokuların mikroorganizmalarla potansiyel kontaminasyon süresi boyunca antibiyotiğin dokuda bulunması istenir. Amaç, bakteriyel floranın azaltılması ve konağın normal savunma mekanizmalarının karşı koyabileceği düzeye getirilmesidir. Maksimum etkinlik elde edilebilmesi için cilt insizyonu yapıldığı andan itibaren kanda ve dokularda yeterli ilaç konsantrasyonuna ulaşılmış olmalı ve bu düzey ameliyat süresince sürmelidir:

- İnsizyondan önceki 15-45 dakikalık süre içinde tercihen anestezi indüksiyonu ile birlikte uygulanmalıdır.
- Sezeryan operasyonunda antibiyotik göbek bağı kleplendikten hemen sonra verilir.

3.3. DOZ TEKRARI

Ameliyat esnasında doz tekrarı gereken durumlar:

- Majör kanama (>1500 ml) varsa
- Sıvı replasmanı >15 ml/kg yapıyorsa
- Ameliyat süresi kullanılan antibiyotiğin yarı ömrünün iki katından daha uzun ise (Sefazolin için 4 saatten uzun süren operasyonlarda doz tekrarı gerekir.)

3.4. SÜRE

Antibiyotiklerin profilaktik olarak kullanım süreleri sınırlıdır. Birçok cerrahi girişimde, antibiyotiklerin postoperatif dönemde verilmeye devam edilmesinin gerekli olmadığı, süperinfeksiyona neden olduğu ve antimikrobiyal direnç gelişimini artırdığı bilinmektedir. Cerrahi profilaksi:

- İnsizyon kapatılıncaya kadar sürdürülmelidir
- **Postoperatif dönemde sürdürülmemelidir**
- Tek doz profilaksi yeterlidir, 24 saati geçmemelidir
- Drenler çekilinceye kadar sürdürülmesi yanlıştır. Kardiyotorasik cerrahide uzman önerileri ile 72 saate kadar sürdürülebileceği bildirilmiştir.

3.5. ANTİBİYOTİĞİN VERİLME YOLU

- Cerrahi profilaksizde antibiyotikler intravenöz verilmelidir.
- Oral kullanım gerektiren durumlar:
 - Elektif kolon cerrahisinde barsak temizliği için
 - Ürolojik cerrahide
- Lokal kullanım gerektiren durumlar:
 - Göz ameliyatlarında topikal damla ve subkonjuktival enjeksiyon
 - Şant ameliyatlarında ventrikül içi uygulamalar

3.6. İmmünsüpresif hastaların profilaksisinde, ilgili girişim ve lokalizasyonla ilgili standart öneriler geçerlidir. İmmünsüpresif hastalar için profilaksisüresi maksimum 72 saat olmalıdır.

3.7. Laparoskopik ve endoskopik uygulamalarda, ilgili lokalizasyon için önerilen profilaksi geçerlidir.

Referanslar:

1. Talbot TR. Principles of antiinfectivetherapy.PrinciplesandPractice of InfectiousDiseases. Mandell GL, Bennett JE, Dolin R (eds), , 8th Ed., Churchill Livingstone ,Philadelphia, 2015; 3493-3504
2. Bratzler DW, Dellinger EP, Olsen KM, Perl TM, Auwaerter PG, Bolon MK, et al. Clinicalpracticeguidelinesforantimicrobialprophylaxis in surgery. Am J HealPharm. 2013;70(3):195–283.
3. Guidelinesforantimicrobialprophylaxis in surgery: AmericanSociety of Health-SystemPharmacists (ASHP), InfectiousDiseasesSociety of America (IDSA), SurgicalInfectionSociety (SIS) andSocietyfor Healthcare Epidemiology of America (SHEA)